

HONDERD UREN DE „ONGEZIENE" GAST DER BANTENGs IN OEDJOENG-KOELON ¹⁾

Solitaire stieren.— Op blz. 52 van meergenoemd artikel zegt de heer FRANCK:

„Soms zijn er 15 en meer stuks wild van beiderlei geslacht. Ook kalveren ontbreken niet. Het aantal stieren bedraagt meestal $\frac{1}{3}$ van de kudde. Meest zijn het middelmatige stieren, want een of twee sterke stieren houden zich afzijdig. Zij vinden het niet prettig — vermoedelijk ook uit ondervinding niet veilig genoeg — met het geheele gezelschap samen te zijn. Het gebeurt wel eens, dat men deze geslepen oude heeren, de zg. „solitaires", eerst veel later of heelemaal niet ontdekt. Zij weten zich meestal verdekt opgesteld te houden en blijven liefst op een afstand van de kudde (fig. 2). De kudde zelf wordt uitsluitend door de oudste bantengkoe — de zoogenaamde „leidkoe" — geleid. Zelfs het manlijke geslacht luistert naar haar. Zij is het, die altijd op haar „qui vive" is, die geregeld en bijzonder op verdacht geluid reageert, die bij het azen telkens weer het hoofd „opslaat", luistert, windt en kijkt.

Wanneer de heele kudde nog aan het azen is, dan kan de oude leidkoe nog lang naar iets verdachts kijken en luisteren en zij zal telkens weer met korte tusschenpoozen dit zenuwachtige gedoe herhalen. Bij zoo'n verdacht luisteren van de leidkoe moet men oppassen en stilstaan, want geen beweging, geen geruisch ontgaat haar. De jager zegt niet ten onrechte: „een leidkoe heeft aan ieder haar een oog". Al is het sterk overdreven, er ligt veel waarheid in".

Later op blz. 53 zegt de schrijver verder:

„Zoo als gezegd, alles gaat onder leiding van de oude koe. Nu eens maakt deze verscheidene stappen vooruit, langzaam door de kudde gevolgd, dan weer is zij te midden van de kudde, maar altijd is zij op haar hoede voor de veiligheid van de kudde en van zich zelf. Zooals boven beschreven, houden zich oude stieren liefst niet bij de kudde op, maar geen regel is zonder uitzondering. Ik zag b.v. buiten den bronsttijd de oude heeren ook wel eens bij de kudde".

Tenslotte op blz. 54:

„Ik heb tot nu toe nooit opgemerkt, dat twee „stuk wild" tegelijkertijd in het veld gingen, of dat eerst een oude stier of oude koe naar buiten kwam: steeds was het middelmatig of jong wild".

Van het zich geregeld afzijdig houden van enkele oude stieren heb ik tijdens mijn verblijf in het wildreservaat niets bemerkt; evenmin heb ik bevestiging kunnen vinden van de theorie, dat de kudde uitsluitend zou worden geleid door een zg. „leidkoe". Wel is mij opgevallen, dat de oudere dieren, zoowel de koeien als de stieren, over het algemeen voorzichtiger zijn dan de jongeren, doch bij het uitkomen heb ik èn oude èn jonge bantengstieren en ook koeien het eerst op de tegals uit de dekking te voorschijn zien treden of naar een drinkplaats zien loopen.

Ook gedurende het verblijf nabij en op de weideplaatsen is mij van een zich afzijdig houden van enkele oude stieren niets gebleken: zij bevonden zich doorgaans tusschen de andere dieren op het midden van de tegals en het gebeurde zelfs geregeld, dat daar een aantal stieren bijeen was, waaronder enkele zeer oude exemplaren, terwijl de rest van de bantengs zich nog langs de randen van de weide ophield of geheel onzichtbaar was.

Uitgesproken solitaire stieren, dus dieren, die door welke oorzaak dan ook, deze moge overigens wel niet zoo gemakkelijk met zekerheid zijn vast te stellen, ononderbroken afgezonderd van soortgenooten leven, heb ik tijdens mijn verblijf in Oedjoeng-Koelon niet gezien. Wel zag ik verscheidene malen oude of middelmatig oude stieren op dezelfde plaats en op gezette tijden alléén uit de dekking komen, doch zulke dieren sloten zich doorgaans later aan bij een kleine kudde bantengs, zoowel zonder als met seksegenooten; niet alleen bij de drinkplaatsen,

¹⁾ Vervolg van blz. 47 van dezen jrg.

maar ook tijdens het grazen merkte ik op, dat zulke stieren, die ik aanvankelijk voor solitaires hield, het én met de stieren én met de koeien van het nieuwe gezelschap oogenschijnlijk uitstekend konden vinden. Het is echter wel mogelijk, dat tijdens den bronsttijd de heel oude dieren voor de jongeren moeten wijken, al maakt het feit, dat deze laatsten tijdens mijn verblijf in Oedjoeng-Koelon, dus buiten den bronsttijd, in de meeste gevallen een heiligen angst toonden voor zoo'n ouden stier, het wel een beetje moeilijk aan te nemen, dat dit gedrag plotseling in het nadeel van die oude dieren zou veranderen. Als zoo'n stier met zijn hoorns de aarde

Fig. 1. Een der meest idyllische plekjes van het wildreservaat. Een zoetwater kali waarin het wemelde van visch en waar ik ook geregeld een krokodil signaleerde. [foto v.d. schr

openwoelde, zoodat de graspolletjes in het rond vlogen, en hij zich hulde in een wolk van stof of verwoed trachtte met kop en pooten een gebang-palmpje te vernietigen, waren er niet veel dieren meer in zijn onmiddellijke nabijheid te zien. En wanneer hij dan loeiend, de hoorns versierd met deelen van het object, waarop hij getracht had zijn woede te koelen, over de weide stapte, dan weken stieren zoowel als koeien verschrikt uiteen en holden soms weg voor den gewelddenaar: toonbeeld van fiere kracht en schoonheid.

Daar solitaire bantengstieren elders op Java, naar men over het algemeen hoort beweren, het geheele jaar door een min of meer gewone verschijning zijn, heb ik gemeend hier aan dit onderwerp wat meer aandacht te moeten wijden dan oogenschijnlijk noodig leek. Het spreekt vanzelf, dat ik aan de hand van mijn

waarnemingen in het wildreservaat geenszins bewezen wil zien, dat solitaire bantengstieren in Oedjoeng-Koelon heelemaal niet voorkomen. Zooals ik zooeven reeds opmerkte, acht ik het niet uitgesloten, dat ze er in een ander jaargetijde — b. v. gedurende den bronsttijd — wél zijn en dat het oude dieren zijn, die door de jongere seksegenooten niet meer bij de koeien worden geduld. Doch dat bantengstieren solitair zouden leven, omdat ze het niet „prettig” of niet „veilig” zouden vinden tezamen met de kudde te zijn, geloof ik niet. Ik ben ervan overtuigd, dat de oorzaak veel dieper ligt. Slechts langdurige en geregelde waarnemingen, zoowel in als buiten de wildreservaten, zullen ons misschien meer gegevens kunnen verschaffen t.a.v. de oorzaak of oorzaken van een dergelijk gedrag en van de periode van het jaar,

Fig. 2. Twee kleine kudden komen tegelijk bij een drinkplaats.

[foto v d schr

als jonge dieren van beiderlei sexe kunnen bevinden. In den regel zijn bij zoo'n kleine kudde minstens twee oude koeien. Bij het observeeren van zoo'n klein troepje heb ik niet de overtuiging gekregen, dat hier de „leiding” berust bij een dier oude koeien, terwijl dat t.a.v. zoo'n groote troep, waaronder zich soms 10 — 15 oude koeien bevinden, nog veel minder kan worden gezegd. Wél heb ik opgemerkt, dat de oude koeien wantrouwender zijn, de meeste aandacht schenken aan hun omgeving en zeer geregeld die omgeving afzien en af luisteren, maar van „le'ding”, gegeven door één koe, is mij niets gebleken.

Hoe voorzichtig een oude koe gewoonlijk is, bleek mij o. a. bij een drinkplaats. Op een gegeven moment kwam daar een drietal koeien uit, van welke twee oude dieren waren. Dicht bij het water gekomen, waar ze in vorige dagen zonder veel argwaan dronken, bleven ze dien dag stil staan, roerloos in gespannen aandacht de omgeving afziend en af luisterend, doch vooral „windend”. Vermoedelijk hadden ze lucht van mij gekregen en durfden nu niet verder. Tenslotte lieten twee koeien, hun voorzichtigheid varen en liepen naar het water om hun dorst te lesschen. De

waarin dit tot uiting of althans het duidelijkst tot uiting komt.

De leidkoe. — Ik heb boven reeds gezegd, dat het groote aantal bantengs, dat in Oedjoeng-Koelon vaak tegelijkertijd op één weideplaats graast, niet kan worden beschouwd als een geheel, doch dat een dergelijke groote kudde gevormd wordt door verschillende kleine groepjes, zelden grooter dan 10 — 12 exemplaren, meestal zelfs kleiner, waaronder zich zoowel oude

derde koe deed dit echter niet, maar bleef staan op enkele meters van het water. Later is zij met de overige koeien teruggekeerd zonder gedronken te hebben (fig. 5). Wanneer hier van „leiding” sprake zou zijn geweest, zouden m.i. ook de beide andere dieren zich niet verder in de gevaarlijke zone hebben gewaagd en zonder gedronken te hebben met de oude koe naar de tegal zijn teruggekeerd.

Daar ik uit het gedrag van alle oude bantengkoeien die grootere voorzichtigheid heb kunnen constateeren, kan ik onmogelijk gelooven aan het „leiden” van een kudde door één bepaalde leidkoe.

Tijdens het rusten, waarbij vaak alle dieren, behoorende tot zoo'n kleine kudde,

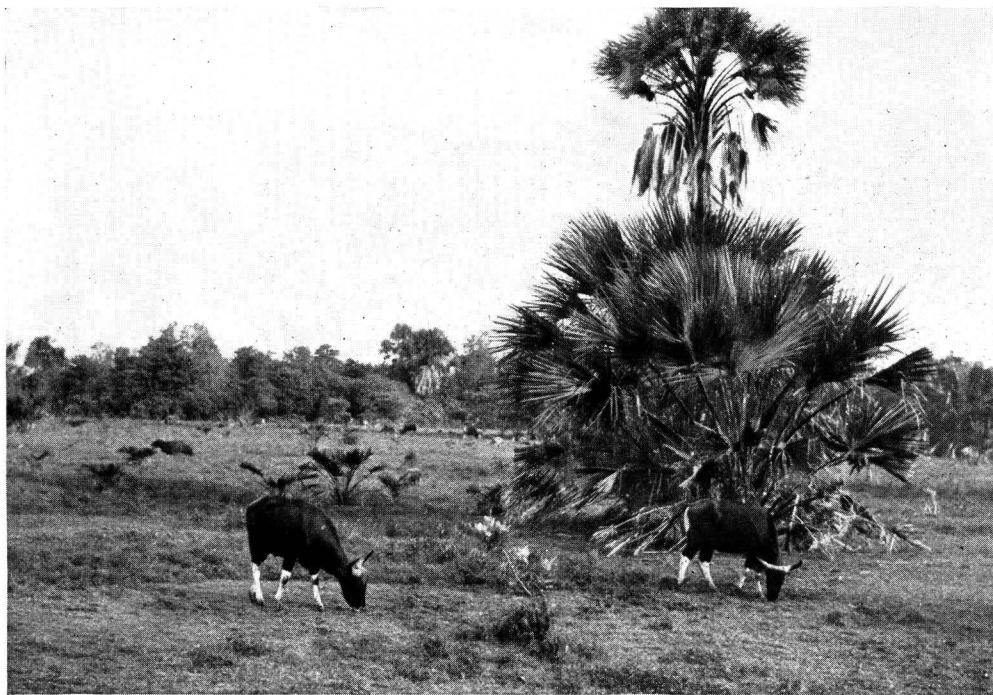

Fig. 3. Trouwe kameraden: twee nog jonge stieren grazen rustig vlak voor mijn schuilhut. Waarschijnlijk zijn dit dezelfde dieren als afgebeeld op

fig. 4, blz. 42.

[foto v. d. schr.]

in het middagzonnetje languit midden op de tegal lagen uitgestrekt, soms met den kop langs het lichaam of met de pooten en den kop languit gestrekt, oogenschijnlijk in diepen rust, kon ik vaststellen, dat de omgeving vrijwel geen minuut aan de waakzaamheid der dieren ontsnapte, doch het was — en dit is m.i. zeer belangrijk — niet slechts één koe, die daaraan haar aandacht wijdde, doch alle dieren van het gezelschap lichtten zoo nu en dan den kop en keken om zich heen; hieraan deden zelfs de jongen, soms ook de kalfjes mee, zij het in mindere mate dan de ouden. Het geschiedde tijdens zoo'n siesta, dat één der dieren opstond, in de buurt ging grazen en daarna weer ging liggen. Tijdens het grazen heb ik hetzelfde gedrag opgemerkt: ook dan gebeurde het meer dan ééns, dat de oude koeien zich na het herkauwen languit op de tegal uitstrekten, terwijl de rest zich daarvan niets aantrok en her- en derwaarts verspreid bleef doorgrazen.

Tijdens het samen grazen van vele kleine kudden op één groote tegal maakten enkele oude en middelmatig oude stieren in de dagen, dat ik daar observeerde, veel méér den indruk de wachters van de geheele kudde te zijn. Er waren steeds enkele stieren bij, die oogenschijnlijk onrustig over de tegal liepen of speurend langs den boschrand gingen en zich zoo nu en dan in het randbosch begaven. Bepaald opvallend was dit gedrag in tijden van dreigend gevaar en zij waren het ook, die in zulke gevallen het langst op de bedreigde plaatsen bleven. Zij lieten zich niet door de oude koeien beïnvloeden en toonden geen neiging deze in hun vlucht te volgen.

Fig. 4. Kleine kudde bantengs onraad vermoedend; zelfs het kalfje toont zich onrustig. [foto v.d. schr.]

Ik heb dit, zooals ik reeds eerder in dit opstel mededeelde, door het opzettelijk doen verjagen van een aantal bantengs en herten kunnen constateeren. Thans zal ik trachten aan de hand van mijn aantekeningen een beeld te geven van het gedrag eener kudde bantengs en herten bij naderend gevaar.

Den 25sten September had ik een schuilhut betrokken in een hoek van een uitgestrekte weideplaats, begroeid met laag gras. Op een ander punt langs den boschrand van diezelfde tegal had een Inlander zich in een tweede „ranggon” (schuilhut) verborgen; de man had opdracht op een door mij te geven sein zijn schuilplaats te verlaten en, uit den wind blijvend, zich zoo onopvallend mogelijk in den boschrand langs de tegal voort te bewegen.

Toen een groot aantal bantengs, zoowel koeien als stieren, en een aantal herten, waaronder bokken en hindes, benevens enkele pauwen rustig op de weide

liepen te grazen, gaf ik het teeken, dat mijn helper zich naar buiten moest begeven. Ondanks de zeer omzichtige wijze, waarop deze zijn schuilplaats verliet, en ondanks de omstandigheid, dat hij zich direct in het randbosch kon terugtrekken, werd hij onmiddellijk door enkele pauwen, herten en bantengs gezien. Op het wegrennen der pauwen werd door de bantengs niet zoozeer gelet, doch toen het luide „kieuw-kieuw” van een groote, met de beide voorpooten op den grond stampende hertehinde over de tegal schalde, dat echter eerst weerklonk, nadat een aantal dieren den man reeds eenigen tijd in de gaten had, was er geen dier meer, dat rustig doorgraasde. Van de pauwen was al dadelijk geen enkel exemplaar meer te zien; zij waren onmiddellijk naar den boschrand gerend en daarin verdwenen, welk voorbeeld spoedig werd gevolgd door de oude hertebokken. Overigens bleven alle dieren na deze eerste opwindung op de tegal. De meesten maakten front naar hun zoo plotseling als uit den grond verrezen vijand en hielden of hem, of de plaats, waar hij zich moest bevinden, zeer scherp in het oog. Dit nauwlettend toezien geschiedde niet door één enkele koe of stier, maar dadelijk vanaf het begin door een aantal koeien en stieren, zoowel jonge als oude exemplaren. Hun aantal nam snel toe, zoodat reeds spoedig geen enkel dier meer op de weide aanwezig was, dat niet oplette; zelfs de kalveren waren op hun „qui vive”.

De „belager” volbracht zijn taak op uitstekende wijze: ik had hem gezegd, dat, wanneer zijn sluiptocht de aandacht van meer dan vijf dieren zou trekken, hij dekking zoeken en zich volkomen stil houden moest, hetgeen hij deed. Dit had tot gevolg, dat het aantal waakzame dieren snel verminderde: het waren vnl. de jongeren, die het eerst doorgraasden, doch volstrekt niet uitsluitend, en ook niet alle jongere bantengs konden het over hun hart verkrijgen, hun blikken van de plek des onheils af te houden. Een gedeelte der dieren, onder welke vnl. oude beesten, bleven niet alleen de plaats in de gaten houden, waar ze den man het laatst hadden gezien, doch keken den geheelen boschrand langs, waarbij de ooren in voortdurende beweging waren. Die beweging en het draaien van den kop waren met het zoo nu en dan heen en weer slaan van den staart — dat echter thans lang zoo intensief niet plaats vond dan wanneer de dieren gewoon aan het grazen zijn — de eenige voor mij zichtbare bewegingen; overigens verroerden de dieren zich niet. Door de grazende bantengs werd zeer geregeld op de nog waakzame dieren en op den gevaarlijken boschrand gelet, doch dit waren slechts korte momenten van waakzaamheid, overigens graasden zij rustig door. Het duurde rond een kwartier, vóórdat het aantal waakzame dieren was teruggelopen tot ongeveer 5 en mijn helper zijn tocht uiterst voorzichtig kon voortzetten. Ik merkte dit onmiddellijk aan de bantengs en vooral aan de herten, van welke een oude hinde opnieuw door angstgeroep en voetgetrappel het komende gevaar meende te moeten signaleeren. Enkele der jonge herten waren op den grond gaan liggen; ik heb dit gedrag op momenten van dreigend gevaar meermalen bij deze dieren waargenomen!

Hoewel de Inlander zich volgens menschelijke begrippen uiterst omzichtig voortbewoog en ook zóó vakkundig als dat slechts een Inlander doen kan, die op dit gebied de noodige routine bezit, verdwenen kort daarop de herten in galop naar een kleine tegal in den boschrand — waarbij een groote, oude hinde aan den kop liep —, bleven daar niet ver van mijn schuilhut verwijderd staan en wachtten nerveus, dicht opeengedrongen de verdere gebeurtenissen af. Zij hielden zich hier

volkomen stil en lieten het gestamp met de voorpooten zoowel als het geroep achterwege. Enkele bantengs, het voorbeeld dier herten volgend, renden eveneens naar dezelfde plaats, ofschoon de slechts zoo nu en dan zichtbare Inlander zich op grooten afstand van hen en zeer voorzichtig voortbewoog. Spoedig volgden vele andere bantengs, zoowel oude als jonge koeien en stieren, naar de veilige zone. Er was tenslotte geen enkele koe meer op de tegal zichtbaar: slechts een drietal stieren, onder welke twee heel oude dieren, bleef over! Deze stieren schenen op een gegeven moment den belager uit het oog te hebben verloren, want twee van

Fig. 5. Ofschoon twee koeien zich naar de drinkplaats begeven, blijft het derde dier op eenigen afstand van het water staan en keerde later met de overigen terug zonder te hebben gedronken.
foto v.d. schr.]

hen begaven zich naar verschillende punten nabij den boschrand, niet ver verwijderd van de plaats, waar de schuilhut van den „onruststoker” zich bevond en waar ze den Inlander het eerst hadden ontdekt, echter ongeveer 200 meter van de plaats, waar hij zich thans vermoedelijk bevond. Een der stieren waagde zich zoowaar in den boschrand en kwam kort daarop weer voor den dag, terwijl de andere over de tegal liep en nauwlettend de bewegingen van den eerste gadesloeg. De derde stier had zich naar den overkant van de weide begeven en liep daar enkele malen door het ijle bosch. Tenslotte kwam het drietal weer bij elkaar, en deed het zoo nu en dan een zacht geloei hooren, waarna zich een der stieren terugtrok naar de plaats van de overige dieren. De meesten van deze waren alweer aan het grazen gegaan op het kleine, aan drie zijden door bosch ingesloten weidje, vlak bij mij.

Door vrijwel alle dieren, die ik thans van heel nabij kon observeeren, werd geregeld acht geslagen op de bewegingen der beide stieren, die nog steeds op den grooten tegal het naderend gevaar afwachtten. Deze schenen den Inlander opnieuw opgemerkt te hebben, daar ze weer beiden front maakten naar een punt, waar de man zich thans zeker moest bevinden. Een der inmiddels weer uitgekomen pauwen had hem blijkbaar ook in de gaten en holde zonder iets te riskeeren andermaal het bosch in. De oude hinde op de kleine tegal, hierdoor vermoedelijk weer op het gevaar geattendeerd, lichtte den kop op en had den man in minder dan geen tijd in de gaten, waarop ze reageerde met een luid „kieuw” en met een snelle vlucht naar het bosch. Zij werd gevolgd door de meeste overige herten en enkele bantengs, die

den Inlander waarschijnlijk eveneens hadden gezien, ofschoon hij op een afstand van ongeveer 100 meter in het ijle randbosch maar slechts gedeeltelijk zichtbaar was. Nu werden alle dieren nerveus en spoedig was de heele troep in het bosch verdwenen. De beide stieren waren echter nog steeds op de open vlakte!

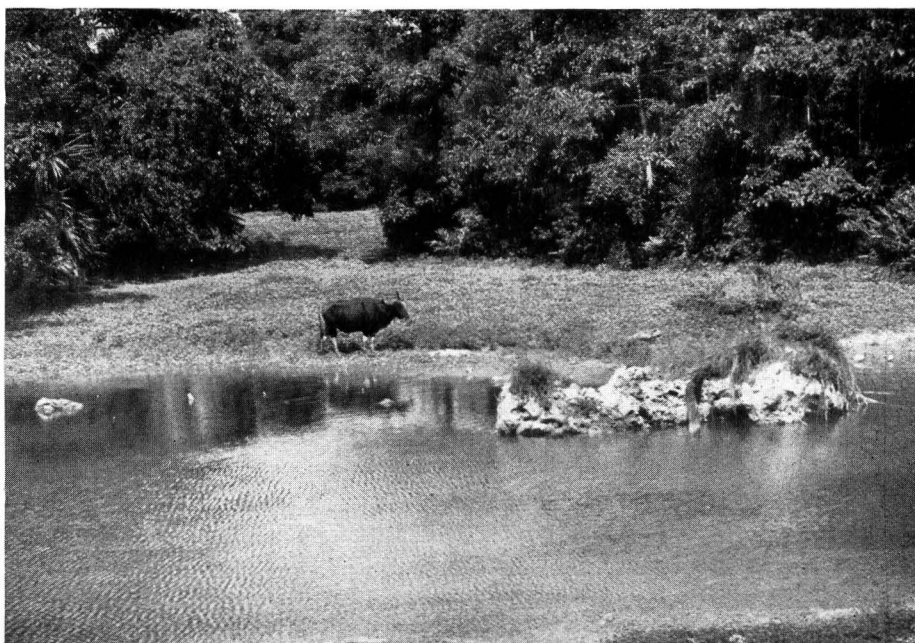

Fig 6. Geregeld kwam deze stier midden op den dag zijn dorst lesschen.

[foto v.d. schr

Eerst geruimen tijd later, toen de Inlander ongeveer 75 meter van hen was verwijderd, renden ze weg, vlak langs mijn hut, over de kleine tegal, waarbij dezelfde wissel gevolgd werd, die de even tevoren in den boschrand gevluchte dieren hadden gebruikt.

Hieruit blijkt m.i., dat, wanneer — althans in dit geval — van eenige „leiding” kan worden gesproken, het de stieren zijn geweest, die daarmede belast waren. Dit is mij gedurende mijn verblijf in Oedjoeng-Koelon, verscheidene malen opgevallen.

Later kreeg ik bij een andere gelegenheid nogmaals den indruk, dat op een stier als leiddier door de koeien wordt gelet. Dit was tijdens mijn verblijf bij een drinkplaats, waar zich 's morgens een drietal koeien en 2 kalveren en een andere kleine kudde, bestaande uit 1 stier en 4 koeien, bevonden. Bedoelde stier was, na zich geruimen tijd bij de koeien te hebben opgehouden, op de weide gaan liggen, terwijl de koeien zich aansloten bij die tweede kleine kudde en met deze graasden in een hoek van de tegal, van waaruit zij den stier een kort moment niet konden zien (± 150 meter van dezen verwijderd). Door een ongelukkig toeval kreeg de stier

ons in den boschrand in de gaten, holde weg en verdween met een grooten hertebok in den tegenoverliggenden boschrand. Geruimen tijd later traden de vier koeien weer op het midden van de weide en stonden ongeveer op de plaats, waar ze den stier hadden verlaten, eenigen tijd stil rond te kijken. Een der koeien werd, toen ze den stier niet aantrof, oogenschijnlijk nerveus en liep snel dwars over de groote vlakte naar den verren boschrand. De 3 overige koeien volgden haar, eerst aarzelend, doch blijkbaar in de war gebracht door de hollende koe vóór hen, zetten ook zij er tenslotte den spurt in. Ik moge hierbij opmerken, dat ik dermate goed verborgen zat, dat het uitgesloten was, dat de koeien mijn tegenwoordigheid hebben bemerkt, terwijl het, gezien de windrichting, ook onmogelijk was, dat de koeien „lucht” van mij kregen.

(Wordt vervolgd.)

A. HOOGERWERF.

KORTE MEDEDEELINGEN

Vlindertrek.— Over het trekken van vlinders, waarover in dit tijdschrift reeds eenige malen gesproken is, kan ik nog het volgende mededeelen. Van 3 — 7 Januari 1935 had hier een drukketrek plaats en wel in de richting West Oost, dus vanuit zee landwaarts in. Dit laatste was wel vreemd. Ik ben me dan ook gaan overtuigen door eenige kilometers langs het strand te loopen en de vlinders met een kijker te bespieden. Het bleek nu, dat ze werkelijk „van de zee” kwamen, zooals de inlandsche visschers opmerkten. Het betrof hier een gewone *Eurema* (*Terias*)-soort, volgens mij *Eurema blanda* BSD. Ongeveer een jaar later, wederom in het begin van Januari, verschenen ze weer en weer kwamen ze uit dezelfde richting. Het waren er dit jaar maar weinig, hetgeen waarschijnlijk aan het slechte weer te wijten was. Wat het verschijnen vanuit westelijke richting betreft, er ligt hier geen enkel eiland voor de kust, dat als plaats van herkomst in aanmerking komt. Ongeveer 13 km ten Zuiden van de stad maakt de kust echter een zeer scherpe hoek in zee, Buffelkaap geheeten. De eenige oplossing lijkt me nu, dat de vlinders de kust hebben gevolgd tot aan de kaap en dat zij, op dezen hoek gekomen, nog eenige kilometers over zee verder zijn gevlogen, om daarna het land weer op te zoeken.

Benkoelen.

BR. VAN DEN ENDE.

Bliksemschade bij Hevea's, klappers en oliepalmen.— Over bliksemschade bij *Hevea* zijn mededeelingen gedaan door Dr A. A. L. RUTGERS („Bliksemschade bij Hevea”, in: Archief Rubbercultuur, Mei 1919) en J. G. J. A. MAAS („Eenige gevallen van bliksemschade bij Hevea”, t. a. p., Maart 1923). Verder heeft MAAS een geval van „Bliksemschade aan klappers” beschreven (De Indische Mercur, Aug. 1923). Het is kenmerkend, dat zowel *Hevea*'s als klappers door den bliksem meestal groepsgewijze worden gedood: het schijnt zeer zelden voor te komen, dat slechts één *Hevea* of één klapper door een bliksemslag wordt vernield. In tegenstelling hiermee worden oliepalmen nooit groepsgewijze getroffen; in de honderden bekend geworden gevallen althans werd steeds zonder uitzondering slechts één oliepalm verwoest. Het komt zelfs voor, dat een door den bliksem getroffen oliepalm in het leven blijft. De verschijnselen zijn meestal de volgende: een gedeelte der bladeren van den getroffen palm is geknakt en als met geweld afgewrongen. Gewoonlijk zijn ook enkele bladeren der naburige palmen op gelijke wijze beschadigd aan de naar den getroffen palm toegekeerde zijde. Soms vindt men ook afgesprongen deelen van bladstompen. Zelden is de vegetatie onder den palm gedood.

Men kan nu vragen, welke oorzaken tot zoo'n verschillend gedrag der genoemde boomen leiden t. a. v. blikseminslag. De verklaring is eenvoudig: bij den oliepalm wordt het regenwater door de sleuven der bladstelen naar den stam geleid, die spoedig als door een watermantel omgeven is, door welken de bliksem gemakkelijk naar de aarde wordt afgeleid. Dit wordt nog begunstigd door den loodrechten stam, die een gelijkmatige verdeling van het regenwater teweegbrengt, en door de schubben, welke het water tegenhouden. De stammen der *Hevea*'s en klappers daarentegen worden bij een onweer zeer langzaam vochtig en geleiden daardoor de electriciteit slecht, met het gevolg, dat de bliksemstraal zich over meerdere boomen moet verdeelen. In dit verband zij aan de Duitsche volksmeening herinnerd, welke in geval van onweer den raad geeft: „Eichen weichen, Buchen suchen”. De redenen zijn hier analoog: bij boomen met een gladden bast, zooals beuken, stroomt het regen-